

Avvittring Bringåsen-Brynje år 1774

Avskrift ur anteckningsbok där Hans Jonsson, Lundhem(Thorhusstället i Kyrkbyn)i slutet av 1800-talet skrev in diverse äldre dokument från Kyrkås.

Afskrift

Allmänna Afvittrings-Rättens uti Jämtland Utslag, angående Skogsskillnad och erforderlig Mark af ägor för byarna Bringåsen och Brynje i Kyrkås Socken og Liths Tingslag., öfver hvilkas tillhörigheter jemte Krono Ägan Gunilsböhlet, som på denna skog ligger, Geometrisk Charta blifvit åren 1765 och 1769 upprättad, samt Syn och undersökning år 1773 af denna Rätt hållen och hvarom, så väll som angående Krono Afradslandet Ismunlandet, hvilket med denna Mark är sammangränsande men dock inom vissa skiljepuncter inneslutet, ej allenast kronans tillförordnade ombud Wälbetrodde Jonas Sundberg, utan ock Bringås och Brynje byars åboer, tillika med angränsande, hörde äro ock sina påminnelser gjort; Afsagdt på Afvittrings Tingsstället Skjör Gästgifvaregård i berörde socken den 19 April år 1774.

Af de till målet hörande handlingar, med hvad vederbörande anført och påstått, har allmännings Afvittrings Rätten inhämtat, att en krono äga eller ödesböhle, Gunils eller Gunnmjöds- böhle kallad, liggande utan skillnad inpå Bringås och Brynje mäns odelde mark, nyttjades emot två daler Silfvermynt afrad, enligt 1666 års Afradsbref, under den förre byen, men att framledne Landtmätaren Herr Gabriel Esping förvärfvat sig rättighet å berörde krono Jord hemman åter uptaga och att till erhållande af nödig uplysning om samma lägenhet, så väl som att utröna huru hvida den kunde från byen umbäras i anseende till dess Skattetal och behof, Ref. och Affattning öfver altsammans, samt vederbörlig afvittring blifvit nödig pröfvad.

Wid sådan afvittring och undersökning har Rätten funnit, att alle Hemmanen i Brynje och Bringåsen äro Skatte och i kronans Jordebok uppförde för tillhopa tolf och fem sjettedels Tunneland, eller Tre och fem tretijosjettedels gärde mantal, som bebos af Nio särskilde Bönder hvilka tillsammans underhålla en Ryttare och fyra Dragoner vid jemtlands Regemente, samt att de årligen, när hälften trädes, hafva, efter som de sjelfve upgifvit utsäden till tjuguen tunna på jordmohn af dels så kallad Gås- eller Jäs-jord, med någon svartmylla, lera, mjäla och litet sand, eller allenast lerblandad mjäla med Sand och små sten stadig botten af samma slag, utan annan syra eller tillopp af vatten, än som kan genom dikning borthjelpas; dock synas större delen af sådan åkerjord vara underkastad fara för köld och kalla dunster ifrån angränsande vidsträckta Myr- och Flo-tracter samt så kallade Seckenland, hvilken svårighet likväl förmodes kunna lindras om ej aldeles förekommas genom skogens borttagande på sidorna om åkrarna, och har Afvittrings Rätten för denskull pröfvat, att desse Byars åkrar kunna föras ibland de jordarter som tredje graden af den för Jemteland utkomne Skattläggning upräknar.

Widare har Allmännings Afvittrings Rätten fått af ingifne förteckningar, att i Bringås by bärgas årligen tjugu lass hårdvallshö, Sjuttioåtta lass hästhö och Sextio lass Starr, hvart lass tagit som det vintertiden kjöres med en häst till vid pass Tjugu Lispund vigt, samt att i Brynje gifves årlig bergning Nitton Lass hårdvall, etthundradetolf och ett halft Lass häste hö, samt etthundrafemtio och halft Starr, varje lass i Lika proportion tagit, tillhopa af det första slaget 39 lass, af det andra 190½ och 210½ Lass Starr, hvarmed uti bägge Byarne födas, då medelmåttig gräsväxt blifver, ett antal kreatur tolf Hästar och några Folar, Femtioen Ko, tjugunio Ungnöt och etthundradetrettiofem Får och Getter tillhopa tagne; dock brukas här likasom på de fläste ställen i landet Gran och Tallris samt löf och skaf till utspedning i fodret

vid kreaturens stillande, och tages äfven någon del af det nämnde fordret på Ismunds här intill gränsande kronojord.

För öfrigt har Rätten af Syn och undersökning erfarit, att här gifves tillräckelige lägenheter till Nyåkers upptagande af lika Jordarter och förmoner med den gamla allenast tillgång på gödsell till dess iståndsättande gäfves, och att den vanliga Slåtten kan uphjelpas genom inrättande af Nyland, skogens borttagande och Dikens gräfvande på de ställen och på det sätt som Rätten vid besigtningen förmelt, samt att tillfällena till nya Slåtters upodlande äro af Grantjäl och på så kalladt Råkland, äfven vid floar och på Sumpig Jordmohn å hvilka alla förbättrings tillfällen Rätten dock nu så mycket mindre kunnat utsätta någon viss bärgning och afkastning, som flere år åtgå innan de varda i behörigt stånd bragte; och har Rätten likaledes intaget att Sjelfva Skogsväxterna af Tall och Gran samt Björk äro både tillräckelige och till alla gårds tarfvor duglelige, men att Muhlbetet, ehuru det ej kan sägas brista, dock är svagt i anseende till allenast vattenväxter på myror och vått land, när det fastare landet, som mästadels är Tall och jungmoar dertill icke något bidrager och att Fiske och Djurfång, denna tiden icke äro af något värde.

Detta med hvad mera handlingarne vidlyftigare innehålla har Allmänings Afvittrings Rätten öfvervägat pröfvandes vid jämnförande af hvad skattläggnings Methoden för hemman af sådant skattetal och beskaffenhet utsätter, att Bringås och Brynje män på sin odelte mark innehafva mera öppen åker samt Slått och lägenheter än samma Skattläggnings Method förunnar, och finner derföre lagligt, det komma bemelte Hemmansåboar, som nu böra från Kronans jord Gunnilsböhet med dess tillhörigheter skiljas, att vid sina skatte ägors utbrytning njuta hvad dem rätteligen tillhör, och har rätten fördenskull för dem afpassat en ägorymd till Tiotusende åttahundrade niotio tre (10,893) Tunmland, hvart Tunneland till 14,000 qvadrat alnar räknadt, hvarinom byarne hafva åkrar och Slåtter ett tusende tvåhundra tjugonio tunneland, mindre duglige floar och vatten trehundra sextiotu tunneland, samt ren Skog och Betesmark niotusende trehundra tu tunneland, altsammans på Chartan aftecknad och genom updragna linier ifrån angränsande skildt liggande inom och efter dessa märken: Stenen i Loksvedet derifrån i Bringåsmyran; så uti några märkta tallar i Lungred slåtter, vidare i Nästsjöändan, så i Ösjöbacken inlopp i Ösjön, derifrån i Ösjöen, dädan i Kvarnberget vidare i Skafåsen der vägen framgår, så i Bossmyrremmen, så Korsvåhlen, hvarifrån den vanliga Skifteslinien följes tills tvärninen midt emellan Klingermysran och Sigersmysran vidtager, hvarifrån berörde tvärninen följes till det ställe i Ån gällran, hvarest Kvarnmysran stöter med sin kant meder i samma å, derifrån skillnaden går efter åhn upp till ställe, der linien, som går emellan Medskogsbacken och Lokstenen träffas, så samma linia följes till förstnämnde märke i Loksvedet, efter hvilka, märken och skillnader behörig rörläggning framdeles skall enligt 2 § i 1770 års Kongl Instruction, af denne Rätt förrättat varda. I öfrigt som desse byemän kunna, efter Kongl. Förordningarne, vara försäkrade, att de upodlingar och förbättringar som inom deras nu tilldömde Skatte område gjorde blifva, icke skola någon tid med ytterligare skatt och tunga, än Hemmanen redan draga biläggas; Så äro de de efter Allmänna Lagen i 10 Capt: Bygginga Balken samt Kongl. Majts Nådiga Förordning om Skogarne i Riket af år 1734 och Kongl. Förklaringen deröfver af år 1739, skyldige, att ej allenast så sparsamt och försigtigt handtera Skogen, att den ej till allmän och i synnerhet till deras skada och afsaknad må göras otillräcklig eller i framtiden alldeles utödd, hvarföre de böra likmätigt ofvan berörde Lagens rum och Kongl. Förordningar, till vedbrand först taga innan frisk Skog tillgripes Vindfällena, Qvistar och Stubbar, derigenom Marken till deras förmon i Muhlbetet uprensas, utan ock enligt 6 och 7 §§ i ofvan högst berörde Kongl. Instruction, följa en Ordentlig och försigtig hushållning, så att de lägenheter, som finnas närmare vid Gårdarne varda befriade från öfverflödigt och stillastående vatten, som skada Åkrarna och gör Slåttermarken otjenlig till nyttig gräsväxt, och att fjermare lägenheter

deremot varda till fåbete utlagde, och beteshagar på Hemskogen tre eller fyra för ombytet inrättas, på det länge och besvärssamme fåbode vägar måge kunna undvikas, samt Hemmansägarne hafva en nytta af Boskapen och dess sommarspillning, som på detta sätt blifver dem långt fördelachtigare, än den de kunna njuta från aflägsna Skogar och Fåbodställen.

Sedan Skattebyarne på sätt som ofvan berödt är, erhållit sin behörige lott, har Allmännings Afvittrings Rätten jemväl i öfvervägande tagit Bringåsens Skattemäns ansökning om Hemmans åter uptagande på den befintlige Krono ägan Gunnils eller Gunmjöds böhlet, med hvad dertill hörer, samt dervid sett, att der gifves åkerjord till flere Tunnelands vidd på sjelfva Gunnilslägden af Mjåla och Sand med liten lerblandning på stadig botten af samma slag, men att åkern på detta ställe skulle när kall sommar eller höst infalla, kunna lätteligen skadas af kalla dunster ifrån nära belägna vidsträkte floar och sumpiga dälder, hvilke ej elles stode att uttappa.

Således har väl Afvittrings Rätten icke kunnat så aldeles gilla belägenheten af detta Åkerfält men förmodas dock, att någon del af den befarade kölden kan förekommas genom Skogens borthuggande på sidorna och det mästa wattnets aftappande från närmast liggande myror, samt dertill för sin del pröfvat att Åker må på samma lägde, såsom det enda stället å Skogen, som dertill kan vara tjenligt, åter uptaga till ett och ett halft tunneland årligt utsäde, när hälften trädes samt att de på denna Skog återstående Slätter och öfrige för ett Hemman af så litet Skattetal erforderlige ägor komma att, der underläggas till en vidd af Åttahundra Nitio sju (897) Tunneland, Hvert Tunneland till 14,000de Qvadrat alnar tagit, nemligen etthundra sjuttio fem tunneland Slättesland, Sjuhundra tunneland ren skog och betesmark, samt tjugutu tunneland vatten och fiske, att inom femton års frihet till Hemman om berörde skattetal ett och ett halft tunneland uparbeta och i stånd sätta; Liggandes denne för detta Nybygge utsatte ägorymd inom och efter dessa Märken: först stenen i Medskogsbacken vid Brunflolandsvägen, derifrån i åhn gällran der linien stryker fram, som går till märket i Loksvedet, vidare efter samma älf Gällran till ett ställe, hvarest en slättmyra No 78 på Chartan, Kvarnmyran kallad går ned i älven, derifrån går skillnaden gent fram emellan tvänne myror Nris 57 och 58, som kallas Sigerdahls- och Klingernmyrorne, till dess den träffar på Sockne Skillnaden och dess linea emot Torvalla, som går emellan Korssvåhlen och Medskogsbacken, hvilken Socken linea sedan följes till första Märket i Medskogsbacken igen; - Efter hvilka märken och skillnader behörig Rörläggning skall på den tid, som Domaren utsätter och framdeles kungjöra låter, af denna Rätt verkställas, skolandes de 2 Dr Silfvermynt för Gunnilsböhlet, som uti Indelningsverket äro uptagne till aflöning vid Jemtlands Regemente, äfven härefter till sina vanliga behof af samma äga utgå: - Och förklaras Bringåsmän såsom Nybyggare på detta ställe skyldige att på Upodlingen härvid använda all möjlig flit och Omtanke, så att Nybygget må efter berörde femton frihetsår kunna för ett och ett halft tunneland, eller ett fjerdedels Gärde Mantal, erlægga skatt, till hvilken ända de böra inrätta nödiga Flo- och avloppsdiaken öfverom och genom det påtänkta åkerstället Gunnilsböhlet, der uparbeta Nyland af hvad till Åker icke tarfvas samt på alla andra möjliga ställen gjöra Hårdvallsslätter, Skogen afrödja vid och på längre håll omkring åkren, samt myr- och andra slätter så uphjelpa genom Dikning Rödning och Ränsning, att de mest aflägsna och minst lönande måge med tiden kunna umbäras och till Muhlbete utläggas. För öfrigt och der Bringåsmän vilja ytterligare fullfölja sin nu gjorda ansökning, att under Ökeskatt på Hemmanen bruka denna Nybygges lägenhet och dertill hemma vid sina Gårdar uptaga här emot svarande åker, samt då dervid nyttja de till Nybygget nu anslagna ägor; Så måge de genom säkra bevis öfver flere års försök med Sädesväxt och Mognad å sjelfva stället, om sådant ej skulle der lyckas, utan Säden genom Köld eller annan omständighet, dertill de ej vållande varit skadas, hos

Högvälborne Herr Landshöfdingen i Länet sig Ödmjukast anhmäla, som då lärer tackas derom förordna.

Widare har Allmännings Afvittrings Rätten vid detta tillfälle gjort sig underrättad om ett till Brynje och Bringås med flere byar angränsande KronoAfradsland Ismund kalladt, hvilket blifvit, tillika med berörde byars skogar, å Charta lagdt af herr Landtmätaren Björnlind inom sina gamla märken Kvarnberget, Ösjön, Brattströmmen, Ismundströmmen, Singåsmynnet och so Kvarnberget igen.

Enligt berörde Charta af år 1769 och den dermed följande beskrifning utgör detta Afradsland i Omkrets Tutusende trehundra femtiosju tunneland, hvarigenom äro på Fäbodevallar fjorton lass Hårdvallshö, samt på myror eller floar tolf och ett halft lass starr årlig bärgning, jemte någorlunda bete, af Wattenväxter för boskap, men så mycket vetterligt är och hittills kunnat utröna, ingen tjenlig lägenhet till nytt Hemmans uptagande, emedan marken är antingen för mycket stenbunden, eller bestående af floar och sumpiga ställen, å hvilket land någre byemän i Lungred och Bringåsen hittills haft nytting med berörde Slått, Fäbete och litet Fiske emot årlig afrad en daler Silfvermynt för altsammans.

Denna Lägenhet har Allmännings afvittrings Rätten ansett till Kongl. Majts och Kronans bästa nytta och till deras understöd, som derom mäst nödige äro, eller arbete och kostnad derpå redan nedlagt, böra användas, samt derföre pröfvat för sin del billigt uplåta Eric och Hans Perhssöner samt Pehr Ifvarsson i Lungred som derpå redan hafva Fäbode inrättning, men mäst till Skattebyarnes Brynje och Bringåsen förnödenhet och fyllnad emot skatten afstå en annan tract under namn af Kilen, som de förut brukat till fäbete vid samma bodar, en tredjedel så i betesmark som Slåtter och Fiske, samt att likaledes öfverlämna de återstående två tredjedelar af samma Krono Jord och fiske till samtelige Byemännen i Bringåsen och Brynje, så att hvardera byen kommer att råda öfver nyttjande rätten af hvar sin tredjedel, såsom alle lika nödige om detta understöd, som ligger dem beqvämligast tillhanda, och fördenskull kan af dem med större förmon, än af någon främmande och aflägsen, äfven för Kronan nyttjas dock så, att de som redan hafva der Fäbodor och Vallar, icke äro skyldige mot sin vilja låta de öfrige uti sådant arbete deltaga, utan måge ock desse sednare för sig inrätta Fäbodor, eller annars göra sig fördel af den nu förunte tracten, emot det, att för hvardera af desse tre hufvud Lotter ärläggas en emot nyttan och afkastningen svarande afrad till två daler Silfvermynt om året, tillhoppa sex daler, deruti hvarje byeman sedan tager lika del, och följaktligen lika lott i Krono Jorden och dess nyttjande, åliggandes likväl alla desse delägare att icke tillgripa skogen till andra behof, än nödiga Fäbodehus och vedbrand, då de der vistas, samt till hägnad omkring vallarne, derå spillningen efter boskapen bör användas, om den ej till Gårdarnas åkrar hemföras och upbrukas. – Af den nu påbudne afraden kommer en Daler Silfvermynt äfven härefter att användas till Rusthållaren i Brynje aflönande, enligt det fastställda Indelningsverket.

Protokollet fortsätter med ett ärende angående efterhandserkännande av ett rågångsmärke vid Korssvåhlen samt ett ansökt nybygge vid Skafåsen och Skafåsflon i trakten av Lundtjälen. Där noteras bl a ---på nyttningen af någon slått härstädes(Skafåsflon) å Chartan uptagne till fyra tunneland hästehö med tre Lass årlig bärgning, och tio tunneland Myrslått med åtta Lass starr afkastning hvar annat år.

På Allmännings Afvittrings Rättens Vägnar
Carl Mag: Wasell

Widemerars
Hans Jonsson i Lundhem
